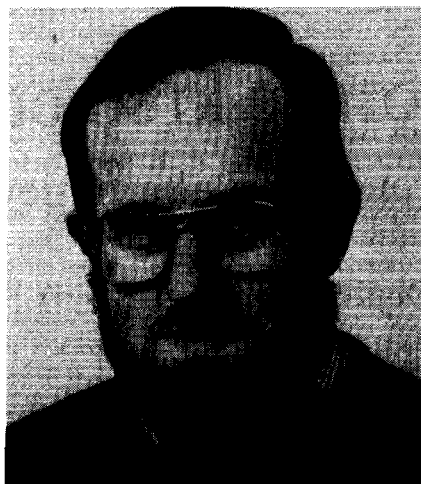

Het Britse experiment

Groot-Brittannië is, anno 1980, niet langer een goedkoop vakantieoord. Een inflatoire storm met windstoten van 20% heeft de prijzen opgestuwd ondanks pogingen van de regering van Mrs. Thatcher de vloed te keren met monetaire middelen. Sinds kort zakt het prijspeil wel wat. De spectaculaire daling in de laatste maand, die onlangs is bekendgemaakt, berust echter op statistisch gezichtsbedrog. De invloed van de VAT, de Britse variant van de BTW, op het huishoudbudget is verjaard en daarmee uit het twaalfmaandelijkse gemiddelde gevallen.

Er bestaat de hoop, dat de indijking van de geldhoeveelheid in het najaar verder zal doorwerken. De verantwoordelijke minister, Sir G. Howe heeft echter moeilijkheden van de monetaire ontwikkeling onder controle te brengen. Hij tracht de stijging van de geldhoeveelheid te beperken tot 7 à 11% per jaar; de liquide middelen zijn echter alleen in juli van dit jaar al gestegen met 5%. Ondernemingen en overheidsinstanties verdringen zich klaarblijkelijk op de kapitaalmarkt om te voorzien in hun liquiditeitsproblemen, die hen anders zouden dwingen activiteiten af te stoten. De aanpassingsprocessen, die nodig zijn in de reële sfeer stuiten op weerstand, hetgeen begrijpelijk is, daar de levensstandaard zou moeten worden verlaagd. In dat verband zij opgemerkt, dat de welstand toch al achter was gebleven bij andere EG-landen (uitgezonderd Italië en Ierland). In 1977 bevond de Britse levensstandaard zich 9% onder het gemiddelde EG-niveau.

Het economisch beleid van de regering heeft geleid tot overstroming van hele industriële gebieden. Dat komt o.a. tot uiting in het aantal werklozen dat, na een viertal jaren vrij stabiel te zijn gebleven, met een golf van 400.000 een omvang van twee miljoen mannen en vrouwen nadert. Een verdere afkalving van de industriële bedrijvigheid lijkt bovendien onvermijdelijk, daar in verschillende sectoren de noodklok wordt geluid in verband met de slechte omstandigheden.

De regering accepteert deze ontwikkeling; zij vertrouwt op het regeneratie-

vermogen van de economie. Zij tracht de marktwerking en het vrij ondernemerschap te bevorderen, b.v. door monopolies van staatsbedrijven geheel of gedeeltelijk te breken, door het instellen van zones, waarin het particuliere bedrijfsleven zich heel gemakkelijk en voordelig kan vestigen. In dit verband past ook, dat geen bescherming wordt geboden tegen relatief goedkope buitenlandse produkten en dat de sterke positie van het pond sterling in principe blijft gehandhaafd.

Het valt op, dat er trekken van overeenkomst zijn tussen de Britse en de Nederlandse situatie: hoge wisselkoers, omvangrijke collectieve sector, weinig groeivoorzichten op de binnenlandse markt en een verslechterde internationale concurrentiepositie. In beide landen stonden de bedrijven er, gezien de winstcijfers in 1976, nog vrij goed voor in vergelijking met andere EG-landen. Er zijn nu echter industriële problemen ontstaan, omdat beide landen ontbreken op internationale expanderende markten. Voor een groot deel is dat toe te schrijven aan een veroudering van het produktenpakket; er zijn geen nieuwe, hoogwaardige produkten, die geavanceerde technologieën vereisen 1).

Dit deel van de produktie kent internationale markten, die worden gedomineerd door een relatief klein aantal ondernemingen, die meestal vestigingen in verschillende landen hebben. Zij kunnen daarom kiezen welke „plants” zij op een tijdstip meer of minder intensief wensen te gebruiken en waar zij hun produktiecapaciteit wensen uit te breiden. Er kan niet zonder meer worden beweerd, dat Britse of Nederlandse ondernemingen zich niet hebben aangepast aan internationale ontwikkelingen. Het is mogelijk — en er zijn indicaties dat het ook werkelijk zo gebeurt — dat Britse maatschappijen hun investeringsinspanningen op het continent verrichten en dat buitenlandse bedrijven prefereren de Britse markt te bedienen via exportkanalen 2).

De keuzes die het internationale bedrijfsleven maakt, zijn van essentiële betekenis: produkten, die in het land zou-

den kunnen worden geproduceerd en dan eventueel zouden kunnen worden uitgevoerd, moeten worden ingevoerd als in een land de vestiging van bedrijven duidelijk nadelig is ten opzichte van andere landen. Bovendien is er het gevaar, dat nog aanwezige installaties bij fluctuaties op de wereldmarkt het eerst buiten bedrijf worden gesteld.

De regering staat voor de moeilijke taak de bestaande verhoudingen in het Verenigd Koninkrijk weer op economische basis te schroeven. Hoe vervelend dat ook is, het lijkt slechts mogelijk door de industrie bloot te stellen aan wind en stroming van de economische krachten. Het beleid kan wellicht op onderdelen worden aangevallen, maar een echt alternatief is niet aanwezig. Ook het document van Mr. Benn, waarover in de innerlijk verscheurde oppositiepartij wordt getwist, geeft geen soelaas. Het ligt in de lijn met ideeën over de post-industriële maatschappij, die hier te lande zelfs onder columnisten aanhangers kent. Volgens mij zijn echter niet de grenzen van de industriële ontwikkeling in het geding; het gaat om de beperkingen en mogelijkheden van het gemengd economisch stelsel. Nu de golven hoger worden, kan dit sloopstypen op zijn zee-waardigheid worden getest.

PH Admiraal

1) Zie het artikel van M. Panič en P. L. Joyce, *Quarterly Bulletin*, vol. 20, Bank of England. Voor Nederland, zie de recente WRR-nota *Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie*, 's-Gravenhage, 1980.

2) Een indicatie voor Nederland zou de voor-aanstaande plaats van Nederlandse bedrijven onder de buitenlandse investeerders in de Verenigde Staten kunnen zijn.